

Hrvatski Razgovori

PISA?

MIHOVIO PAVLINOVIĆ.

(IV.° istanovice pregledano i popunjeno izdanje).

BRZOLISKO
NARODNOGA LISTA

Zadar

Brzotiskom Narodnoga Lista.

1877.

UH 66-8
11

Hrvatski Razgovori

PISA'

Em

MIHOVIO PAVLINOVIĆ

(IV.º istanovice pregledano i popunjeno izdanje)

OSTAVIO
ZOTALLIERO

—

ZADAR

Brzotiskom Narodnoga Lista
1877.

Jedne noći u Primorju.

(O NARODNOSTI).

U gluho doba, lita 1863, nitko se naslonio o stûp kamena križa na Kovač-selu ¹.

Misec pri zahodu, jur odaljim dolinama, uzvijao svoj milovidni sjaj: pa se mrak spuštao; a more utihano sligalo se niz obale.

Samotnik, kan' da se prènuo iza teške misli, uzdahnu i obazri se prama zapadu; al' utonule mu pod očima prodoli maslinske; slavulj pripiva samac, a vrutci tiho romone: i strane, i obale, i čemprsi, i groblje kod Sut-Tikle, sve se već u crno zavilo. Tada se križu obratio; i kad opazio, da i na vrh križa zablidila misečina, prostri se, i Bogu se zamoli: "Iz dubina zavapih ktebi., Kad je mrtačke molitve izmolio, i kputu se okrenuo, da se kući vrati, iznebušio ga čovik na oba kolina klečeći: šarka mu o ramenu, dva samokresa za pasom, izmedju njih bilosapac. Kakav je na očima, rekao bi, da je to silni pustaija. Nije pustaija, nego krajišnik imotski, koji iz Bosne prigoni trgovinu na otoke. On se maši duhovniku za desnu, i priniv' je kčelu, upita blagoslov, te sidne: "Ne zamiraj, duhovniče, smililo mi se, kako spominješ mrtve. I ja sam za tobom od srdca molio.,

¹ Ime glavici u Podgori, na kojoj sužanj Dejanović, utekav iz turske tamnice, sagradi crkvicu sv. Križa.

Duhovnik. Sveta je dužnost, moj sinko, moliti za mrtve: i za nas će se moliti, kad podjemo na istinu.

Putnik. Je li, otče, a da zašto i ostali misnici tako ne mole?

Duhovnik. Svi misnici mole jedne molitve.

Putnik. Koja vajda, kad mi ljudi pučani latinskih molitava ne razumimo? Zašto i oni ne mole kao što moliš ti? Na što nam različite mise i molitve, među ljudima jedne ruke, i jednoga zakona?

Duhovnik. Eh! moj sokole, lasno je o tom govor zametnuti, ali ga je pomučno do kraja izporaviti. Kad me pitaš, čuj da ti koju kažem. Znat' ćeš i ti, koji se sad gôd slavi po slovinstvu. Navršila se hiljada godina, od kada sveta braća Ćiril i Metod, rodjeni Solunjani, obraće na viru Isusovu slovinske narode. Bivalo je u nas i drugih svetih ljudi; ali Ćirila i Metoda Bog nadahnuo za ovi posa'. Ćim su oni došli od Carigrada, da u nas pripovijaju, odmah su vidili, da nas je sila božja; vidili su, da nam se nije drago skitati po svitu, i otimati tudje, kô što su tad otimali ostali narodi. Poznali, da je nami najdraže živiti u svom i medjusobom, i da nam je Bog dao našu kapu i našu ćud, priprostitute običaje i osobit jezik. Poznali su ti mudri ljudi, da mi niti smo Grci ni Latinci, ni pritapci kojega staroga panja, nego čisto i bistro plemo od temelja. Stavili su se, da bi nam malom korišću klàpali jezikom, kojega ni za lik ne razumimo. Oni dakle okrenuše da se mole Bogu jezikom slovenskim.

Od milinjia išlo za njima malo i veliko: narodi slovinski obraćeni su i pokršteni.

Na to nenavidni naši susidi, graknuše na svete ljude: da ne uče po zakonu; i kod Pape ih osvadiše, i potvoriše kao tobožnje krivovirce. Ali s. otac nije se dao zavesti; nego sve razabra, i lipo te učitelje dočeka u

Rimu; potvrdio im nauk, i jezik im posvetio; pa njim dao velike oblasti po kraljevinah slovinskih.

Kad vidiše zlotvori, da već nije kud, jezik za zube; ali svedjer im u srcu gudilo. Jedva dočekaše, da sveti naši apostoli Ćiril i Metod prominu svit; pa odmah daj da se proganjaju njihovi učenici, i da kušaju, nebil na njima izvršili, što nisu mogli na učiteljim.

I Grci, i Nimci, i Talijanci, svi su nas se dojali. Najprvo pomoću svojih oblastnika, daj da nam upliću vladike (biskupe) nevište našem jeziku; a tudji biskupi daj da nabavljaju i dozivlju popove i kaludjere svoga roda i plemena; pa njima i časti, i nauke, i zađušbine, i crkve; a pope sloviske? čuvaj, Bože, pasi goro! Grci kažu: "naša je vira, pa neka je naš i jezik.", Talijanci kažu: "latinski je jezik svega svita, pa što biste vi sami sklad razmećali?," A Nimci opet: "kad ga mi mudraci držimo, držite latinski i vi neznalice," Pa navaljuy danas, navaljuy sutra, eto kako su nas sbili, i jezik nam sveti zaturili!

Opet da rečemo; nebi nas toliko ni bolilo srdce na tudjina; nego čuj ruga od naših. Kad je puk počeo vidjati, da svećenik latinski bolje zna, nego pop hrvatski, (a kako nećeš da zna, kad su u njega sve naše učione?) puk pomislio, da je latinski bolje nego hrvatski; da je u tom neka izvrsnost, i Bog zna kakva osobita mudrost.

Tko je samo zavonjao talijanštinom, počeo se mrzovati našem popu i našoj molitvi; pa se zaveo, i u tudje zagledao, poput juneta u šarena vrata.

Pa čuj jada i gorega! Pučki sinovi, koji su se popili, počeli i oni izreda kao stidit se i odricati se svoga jezika: i tđ, da ih koja ptica zlokobnica nebi prikorila neznanstvom, jali hrvaštinom: tđ želeć i oni, da im što prije uhor uz podvoljak podreste, odbigli su svoju slavnu starinu.

Tako malo po malo naši manastiri i slavni naši